

PETR ŠULISTA, VÁCLAV PROKOPIUS

Krize

svědomí

TRITON
Praha / Kroměříž

Petr Šulista, Václav Prokopius

KRIZE SVĚDOMÍ

Nad publikací převzala záštitu paní Mgr. Ivana Stráská,
náměstkyně hejtmana Jihočeského kraje.

Publikace vyšla s finanční podporou

Obce Osek

Akiové společnosti JIHOTRANS České Budějovice

Občanského sdružení Jihočeská RŮŽE

COMMERCE PLUS, spol. s. r. o., České Budějovice

Města Černovice

Obce Bělčice

Petr Šulista, Václav Prokopius
Krize svědomí

Tato kniha ani žádná její část nesmí být kopírována, rozmnožována ani jinak šířena bez písemného souhlasu vydavatele.

Autoři:

Mgr. Petr Šulista

Doc. PhDr. Václav Prokopius, CSc.

Copyright © Petr Šulista, Václav Prokopius, 2011

© Stanislav Juhaňák – Triton, 2011

Cover photo © Lenka Svobodová, 2011

Cover © Renata Brtnická, 2011

Vydal Stanislav Juhaňák – Triton,

Vykáňská 5, 100 00 Praha 10,

www.tridistri.cz

ISBN 978-80-7387-433-9

Motto:

Člověk žije v přírodě a rád se sám prohlašuje za jejího pána a vládce; ale ve skutečnosti je i její součástí a podléhá stejně jako jiné živé organismy přírodním zákonům. Pokouší-li se je překročit, vždy za to platí vysokou daň. Vskutku, má-li lidstvo jako druh přežít, musí lépe než dosud znát zákonitosti přírodního vývoje i vlastního postavení v něm. I kdyby se hrozba všeobecného zničení, která nad lidstvem visí jako Damoklův meč, dnes mnohem více než ve stoletích minulých měla splnit, a i kdyby to bylo zaviněno naší vlastní hloupostí, přece jen je naší povinností přispět k tomu, abychom odešli ze scény s určitou důstojností a abychom do poslední chvíle hledali lepší a účinnější způsoby aktivního života.

(NIKO TINBERGEN)

*Naše závist trvá vždy déle než štěstí těch,
jimž závidíme.*

(FRANÇOIS DE LA ROCHEFOUCAULD)

OBSAH

1 Úvod (Mgr. Petr Šulista)	11
2 Pieta (Mgr. Petr Šulista)	48
2.1 Blondýnka	73
2.2 Nestála za nic	80
2.3 Vypečená sestra	81
3 Příčiny a následky proměny člověka (Mgr. Petr Šulista)	90
3.1 Intelligence – původce a programátor svědomí	97
3.2 Práce a strach	99
3.3 Šikana	105
3.4 Lhostejnost a nevířivost	110
3.5 Čím větší hazard, tím větší prožitek	114
3.6 Strach se dobře prodává	115
3.7 Závist	121
3.8 Nedůvěra a nezáměr versus nezištná pomoc	123
3.9 Soucítění	129
3.10 Marnotratnost neboli mrhání jako protiklad strádání	131
3.11 Síla a moc slova	135
3.12 Pokorou a skromností proti závisti a zášti	140
4 Sociální fobie (Doc. PhDr. Václav Prokopius, CSc.)	144
5 Práce – povinnost, odměna nebo trest? (Doc. PhDr. Václav Prokopius, CSc., Mgr. Petr Šulista)	153

5.1 Práce a její společenské ocenění	169
5.2 I vražda je v jistém smyslu práce	171
5.3 Nenahraditelný význam víry	171
5.4 Bohatství a moc	175
5.5 Svoboda jako podíl na moci	178
5.6 Meze růstu	182
5.7 Pár slov na závěr	186
Použitá literatura	188

KAPITOLA PRVNÍ

ÚVOD

MGR. PETR ŠULISTA

Člověk si od nepaměti klade otázku, proč je tady, proč a kvůli čemu žije, jaký je smysl jeho života a podobně. Současně ale připouští, že jeho pobyt na tomto světě asi nebude zcela bezdůvodný. Přišel na svět většinou z lásky, byly do něho vloženy naděje jeho rodičů, důvěra jeho přátel, očekávání společnosti. Určitě se nenarodil proto, aby jako chamtivec a egoista záměrně zneužíval nevědomosti jiných, vědomě ubližoval druhým, přehlížel týrání dětí, a dokonce s ním sympatizoval, povyšoval se nad jiné a bez ohledu na druhé si dělal na vše kolem sebe právo.

Člověk je od přírody tvor společenský, proto v rámci svého přežití musel vždy společnost respektovat, a společnost, pokud chtěla prosperovat, musela pro své členy zajistit alespoň základní životní potřeby. S postupným vývojem společnosti, s překotným rozvojem její technické úrovně, s významnými vědeckými objevy se člověk začínal měnit a cítil se stále více nadřazený vůči ostatnímu živočišstvu a přírodě vůbec. Objev atomové energie a ná-

sledné výsledky kosmického výzkumu ho ovlivnily natolik, že se začal považovat za pána přírody a podle toho se také začal chovat. Zvyšovala se jeho ignorace zákonů přírody a poznenáhlu přerůstala z regionálních do globálních rozměrů. Moc a zisk převládly nad ohleduplností, vzájemným respektem a úctou. Výsledkem je lhostejnost, pohodlnost, ale hlavně neustále narůstající egoismus.

Zamysleme se chvíli nad tímto stavem. Proč řada lidí jedná tak, jak jedná? Proč jsou lhostejní, sobečtí, závistiví, neteční, chamtiví a zahledění sami do sebe? Proč se ztrácí láska, pokora, skromnost? Proč jsou poctiví, pokorní a skromní lidé druhým k smíchu, proč jimi někteří i pohrdají? Proč je láska, něha, pokora a poctivost často hodnocena jako slabost, jako něco, co do dnešní tržní společnosti nepatří? Jak je možné, že nepoctivost, arogantnost a nečestnost je společností nejen tolerována, ale mnohdy i schvalována? Důkazů najdeme kolem sebe víc než dost. Ale dopátrat se příčiny tohoto stavu není zdaleka jednoduché.

Podnětem k hlubšímu zamyšlení se nad otázkou smyslu života člověka bylo otřesné svědectví pana V. W. z Perštejna, které se nám zcela náhodně dostalo do rukou a nad jehož obsahem v nás doslova stydla krev.

Peklo je prázdné, ďáblové jsou mezi námi.

(WILLIAM SHAKESPEARE)

„Bylo to v době, kdy jsem začal odkrajovat své první měsíce základní vojenské služby, a to v poddůstojnické škole v Karlových Varech, přesně ve Dvorech II. v roce 1950.

Jako snad každý voják, tak i já jsem se těšil, až budu moci jít na procházku mimo ten vojenský prostor, abych se mohl cítit alespoň trošku svobodný. Využil jsem toho při první příležitosti. Když jsem procházel vojenskou branou do prostoru mezi lidmi, nevěděl jsem najednou, jak volného svobodného času využít.

Záhy se vytvořila skupinka vojáků, kteří se domluvili, že půjdou do jeden a půl kilometru vzdáleného městečka Doubí a že večer půjdou do kina. Byl jsem mezi nimi.

A teď musím uvést, že to byl velice špatný nápad a špatné rozhodnutí, kterého jsem pak velice litoval, a musím také říci, že jsem i nyní váhal, zda vůbec mám tuto vzpomínku napsat. Rozhodl jsem se však, že to bude snad poučení pro mé potomky. Mám ale určité pochybnosti, zda čtenář tomu bude vůbec věřit! – Přisahám, že vše, co bude napsáno, jsem viděl na vlastní oči!!!

A tak jak to obvykle na vojně bývá, voják se výběrem kultury příliš nezabývá, patrně proto, že si snad myslí, že vše v civilu je lepší než na té vojně. Před vstupem do kina jsme zjistili, že bude promítán jakýsi dokumentární film, který byl natočen (zdůrazňuji!) německými vojenskými filmaři! Proč? Nejistili jsme.

Již první filmové záběry ukazovaly, jak vítězná německá armáda bravě vstupovala na cizí území (v druhé světové válce), likvidovala nejen vojenská zařízení, ale i svého lidského nepřítele, který „obrožoval“ existenci Německa. Mezi tyto snímky byly zařazovány obrázky, jak občané vítají své osvoboditele (propaganda pro německé diváky). Najednou však válka přitvrdila, když odpor obyvatel začal sílit. Nyní již bylo vidět, že německá armáda musela ukázat zfanatizovanému německému obyvatelstvu, že dokáže být vůči nepříteli dostatečně tvrdá, když velmi často ukazovala velké popravy vojáků i civi-

listů, kteří bránili svou zem. Patrně očekávali, že se toto tvrdé jednání bude civilnímu německému obyvatelstvu líbit.

Tady musím přiznat, že jsem velmi často sklopil hlavu a nedíval se na zrudlosti této armády, kterou všude provázelo velké V (Viktoria). To jsem ještě nevěděl, že to, co zatím vidím, je z pohledu německé armády „mírné a ohleduplné“ jednání a že to děsivé teprve přijde. Již do této doby jsem zvedl hlavu a oči k plátnu jen výjimečně, a to zpravidla, když jsem zaslechl děsivý křik a prosby.

Němečtí vojenští filmaři nyní již začali ukazovat svému hrdému národu, jak se dovedou vyrovnat i s civilním obyvatelstvem. Předvádějí shánění starých a nemocných lidí, žen a dětí k transportům a ti, kteří nebyli schopni rychlé chůze, měli smůlu – pažba stačila k ukrácení života, vždyť by jen zdržovali od rychlých postupů.

Nemohl jsem uvěřit, že se tito kati nechávali fotit nad hromadnými hroby s tou posřílenou a uškrcenou „lůzou“ neněmecké národnosti, a to s úsměvem a s přesvědčivou nadřazeností. Cítil jsem, že jsem psychicky zcela otřesen, a kdybych se nestyděl, s pláčem bych opustil kino a šel se uklidnit někam do přírody.

Závěr tohoto německého dokumentárního filmu však ukázal něco, co zůstalo v mé paměti navždy jako nejhrůznější činy „člověka moudrého“. Z režijního hlediska to bylo pravděpodobně záměrné, aby žádný divák nezapomněl a byl dostatečně přesvědčen, že „vítězná německá armáda“ se nebude párat s nikým, kdo neodpovídá nordické rase a kdo brzdí „osvobození“ národů.

Na plátně se právě ukazuje, jak se „pracuje“ se zajatými civilními obyvateli, jak se „prosévá plevel od dobrého zrna“ a jak se pak tento lidský plevel likviduje. Protože však tito „upracovaní“ kati provádějí tuto stereotypní „práci“ soustavně, předvádějí nyní v tomto filmu

pro potěšení své i budoucích německých diváků, že lze i likvidaci zpestřit.

S úsměvem, ale za děsivého křiku matek a dětí, odbírají malé (snad do pěti let) děti a odvádějí je do budovy odpovídající snad velké kuchyni. Nevím, co se bude dít, a tak se ještě dívám (ted' se mně každé slovo těžko píše a nenávisť vůči katům znovu vzrůstá). Děti dostávají příkaz se svléknout! Mnohým to dělá problémy, vždyť to vždycky dělá jejich maminka. A ted' – těžko, přetěžko se mně dál popisuje, co tito kati provádějí a filmaři natáčejí. Do kotlů s vařící vodou nyní házejí za obrovského ryku jedno živé dítě za druhým s úsměvem a snad i trochu opilí alkoholem, ale určitě velkou mocí.

Dále se již vůbec nedívám a jen, jen lituji, kam jsem to vlezl, proč jsem neodešel – to je hrůza – to je hrůza. Ještě vůbec lze věřit člověku? Jsou to lidé, nebo zvířata? Ne – urážel bych zvířata – tohle by nedokázala!“ (V. W. – srpen 2003)

Chci být člověkem, který se mi nehnuší.

(JEAN-PAUL SARTRE)

Výše uvedené řádky mohou u čtenářů vyvolat nejrůznější reakce. Mnozí nad nimi mohou nevěřícně kroutit hlavou a považovat je za výplod lidské fantazie, jiní mohou pisatele nařknout ze sklonu k sadismu, další mohou jejich autora obvinít, že tím, jak zdůrazňuje neustálou nechuť sledovat celý průběh filmu, vlastně maskuje své vyžívání se v krutosti a násilí. Jak ale autor sám uvádí: „*Ten film nebyla žádná propaganda, to byla realita, kterou s hrdostí natočili sami němečtí vojenští filmaři snad jako důkaz zásluh o čistotu rasy.*“

Ať už byl tento dokumentární film natočen z jakýchkoli důvodů, svědčí o naprosté názorové a myšlenkové scestnosti členů lidské společnosti, kteří se ovládní pýchou a namyšleností sami označili jako „nadlidé“ a své postavení si upevňovali stejně scestnými a hrůznými činy.

Jak uvádí MUDr. František Bláha [1], za 1. světové války zůstala lékařská věda ve službách humanity. Sloužila a pomáhala všem. Bylo jí sice mnohdy vytykáno, že tím, že vracela uzdravené raněné zpět na frontu, nepřímo pomáhala vojenským záměrům jednotlivých mocností, ale sama nezabíjela a nevráždila.

„Bylo pro nás proto tím hroznější rozčarování, když s úměrným rozběhem všech ostatních oborů vědních i technických se objevila i lékařská věda německého národa v nejpřednějších šiku vražedných a bestiálních zbraní proti bezbranným lidem všech národů a států. . .

. . . těžko jsem dovedl pochopit a ujasnit si pro nás tu nejsmutnější zkušenost, že muži, jejichž jména se skvěla v předních řadách jako koryfeje vědy lékařské a na titulních stránkách vědeckého bádání pro dobro lidí, se mohli obratem stát plánovitými a úmyslnými vrahy – experimentátory a trýzniteli právě ve jménu této své německé vědy. . .

Zde nešlo o žádné vojenské cíle, ani o objevy předpokládaných politických úkladů a spiknutí, ba ani o žádné překážky v cestě jejich bezmezných národních rozpínavosti. Tady, v tichu za frontou, v bezpečí, v laboratorních klinikách a univerzitních ústavů a zvláště průmyslových koncernů německého chemického a farmaceutického světa, byly plánovány beze všech skrupulí tak zvané vědecké pokusy na lidech, kteří měli skoro všichni stokrát větší úroveň lidskou a často i vědeckou než ti, kteří je usmrcovali.“ [1 – str. 6, 7]

Koncentrační tábor v Dachau vznikl jako první svého druhu v letech 1932–33 v souvislosti s myšlenkou tzv. ochranné zajišťovací vazby a byl situován ve velmi zajímavé a esteticky hodnotné krajině Bavorska. Byli do něj posíláni odpůrci nacismu, především židé, zednáři, komunisté, sociální demokraté a později i církevní funkcionáři, a dokonce i nepohodlní příslušníci nacistické strany.

„V době, kdy jsem přišel do tábora, bylo zkoumání zdravotního stavu a předchorobí přicházejících vězňů prováděno velmi důkladně a záměrně k potřebě SS-lékařů, najít vhodný materiál k jejich ‚vědecké a lékařské‘ práci. Byli jsme zvyklí z vězení na pomáhání si (,ulejvání‘) pomocí různých skutečných i neskutečných nemocí a chorob, a proto bylo zcela přirozené, že každý hledal v paměti kdejakou patologickou známku, která by mu snad mohla ve smyslu politování nebo úlevy ulehčit očekávaný tvrdý úděl táborového života. Nikdo nás nepoučil, a tak jsme šli namnoze vlastní záhubě vstříc. Uvedl jsem při svém výslechu skutečnost, že jsem býval před více lety nemocen se žlučníkem, léčil se naň a že patrně proto jsem velmi špatně snášel po dvě léta vězeňskou stravu v nejrůznějších vězeních, jimiž jsem prošel. Připomínám, že tyto údaje byly lehce k ověření mým celkovým stavem, protože jsem při příchodu do tábora nevážil ani 50 kg. Netušil jsem ovšem, že právě tím o několik měsíců později budu vážit ještě o 15 kg méně.“ [1 – str. 20, 21]

Jakmile vězni absolvovali vstupní prohlídku, byli odvedeni na uzavřený přijímací blok, kde je táboroví funkcionáři za pomoci strážců z řad SS rychle a hlavně důkladně zasvěcovali do způsobu táborového života. Zejména příslušníci SS zde měli dostatek možností k vybití svých momentálních nálad často i pod vlivem alkoholu.

„V tehdejších letech bylo rozhodně nemožné, aby na uzavřeném bloku byl někdo nemocen. Takový luxus si nováček v táboře rozhodně nesměl dovolit. Překvapilo mě proto, když čtrnáct dní po mém příchodu do tábora jsem byl povolán na revír (do táborové nemocnice – pozn. autora) ještě se sedmi jinými. Byli jsme okamžitě přijati na chirurgické oddělení B, kde jsme byli podrobeni velmi důkladnému vyšetření žaludku a žlučníku. Nechci předcházet vyličení zařízení revíru a jeho medicínské úrovně, pouze předem připomínám, že toto vyšetření dělali nejen laici, nýbrž úplní analfabeti. Njen žaludeční sondu při výpláších žaludku, které jsem prožil čtyřikrát během jednoho dne, ale i rektální rourky (gumové trubice při výpláších střeva – pozn. autora) při klysmatech, jichž jsem před roentgenovým vyšetřením během dvaceti čtyř hodin dostal právě třináct, byly dávány jednomu za druhým v řadě bez jakéhokoli očištění nebo desinfekce. Je proto lehce pochopitelné, že jsem při tomto vyšetřování byl ihned naočkován břišním tyfem...

První příznaky u mne vypukly po devíti dnech v obvyklé míře a s typickými ohláškami. Bylo to ovšem málo platné, trást se horečkou, zvracet, navštěvovat záchod nesčíslněkrát za den, upadat do bezvědomí v klidu na světnici, na klosetu i na Appelplatzu. Dvakrát mne kamarádi donesli v bezvědomí z Appelplatzu do revíru, ale dvakrát jsme byli všichni tři doslova vykopáni a vyhnáni všemocným Oberkapem Heydenem...

Připomínám, že nikdo nevěděl, že jsem lékařem, a také jsem se nikdy tím nechlubil, protože i to bylo životu nebezpečné. Nic nebylo v táboře horšího vedle zlatých zubů a tetované kůže než být tzv. inteligentem. Ti to měli spočítáno v několika týdnech, ne-li dnech, ať už přišli z kteréhokoliv národa nebo země. A protože průvodní listi-

ny zůstávaly na politickém oddělení čili gestapu, vystupoval každý v táboře inkognito a udával za své povolání takové, ve kterém mohl být co nejdříve a nejlépe zaměstnán. Jen odborní pracovníci, řemeslní a techničtí nebo aspoň tělesně silní dělníci měli v táboře vyhlídky, že projdou, tj. že se dostanou do pracovních bloků a do práce, která s sebou nesla řadu neocenitelných, třebaže z celkového hlediska nepatrných úlev a možností.

Pomoc se objevila až na skutečných hranicích života a smrti v podobě německého sudetského komunisty Karla Neubauera, který na mne upozornil soudruha Ladislava Kopřivu, tenkrát již písaře na nemocničním revíru. Jejich obětavostí a s velkým rizikem pro nás tři jsem byl tajně donesen do revíru.“ [1 – str. 23, 24]

Nejméně se bojí smrti ti, jejichž život má největší cenu.

(IMMANUEL KANT)

MUDr. František Bláha byl donesen na epidemické oddělení. Jednalo se o jedno z nejhroznějších oddělení tábora.

„Leželi zde nemocní po dvou i více na jednom slamníku, úplavice vedle tyfu, vedle krční tuberkulózy, svrabu a spály atd. bez jakéhokoliv ošetřování a péče, kromě jedné, tj. hladové diety. Zato kázeň a pořádek zde byl více než drakonický. Stačilo nepatrné potřísnění lůžka nebo podlahy at' při zvracení nebo průjmu, při jídle nebo jiné příležitosti, což se stávalo plouzícím se vyhublým a doslova jen kůží potaženým kostrám na vzdálený kloset velmi často, a osud nemocného byl tím zpečetěn. Znamenalo to zvláštní námahu personálu a takový každý nešťastník byl jako ‚associal‘ stručně vyřízen: vytažen obyčejně za nohy do umývárny, polit studenou vodou a ponechán na kameni nahý přes